

Yolanda Castellano

Recomanacions per a l'ús no sexista del llenguatge en Fisioteràpia



OBSERVATORI
DE GÈNERE

Col·legi de Fisioterapeutes



de Catalunya



Guia per a l'ús no sexista del llenguatge en Fisioteràpia

Introducció

El llenguatge i, en general, els elements de comunicació (publicitat, imatges...) són una construcció social, que poden reflectir desigualtats de gènere i contribuir a reforçar-les, però també es mostren com un possible instrument per al canvi.

Actualment, la presència femenina a les professions sanitàries és molt elevada. De fet, al Col·legi de Fisioterapeutes de Catalunya hi ha un 66% de col·legiades i, lluny de disminuir, augmenta progressivament.

En aquest sentit, l'Observatori de Gènere del nostre Col·legi considera necessari elaborar una *Guia per a l'ús no sexista del llenguatge en Fisioteràpia*. Aquesta guia té per objectiu establir els principis generals i les mesures que s'han d'adoptar per incorporar la perspectiva de gènere en les actuacions comunicatives de Fisioteràpia, així com oferir unes pautes sobre l'ús no sexista del llenguatge que siguin aplicables a l'àmbit sanitari, la docència, la gestió clínica i a la investigació.

Marc legal

El principi vuitè de l'article 3 de la Llei 17/2015, de 21 de juliol, d'Igualtat efectiva de dones i homes estableix que els poders públics catalans han de fer un ús no sexista del llenguatge, que eviti l'expressió de concepcions sexistes de la realitat i els usos androcèntrics i amb estereotips de gènere, i han de promoure un llenguatge respectuós amb les dones, amb les minories i amb totes les persones en general en l'atenció personal i en tota la documentació escrita, gràfica i audiovisual.

Per aquest motiu l'Observatori de Gènere del Col·legi de Fisioterapeutes de Catalunya ha elaborat aquesta guia. Una guia necessària per poder respectar la legalitat i assolir la igualtat de gènere també en Fisioteràpia.

Desmuntant tòpics que volen justificar l'ús sexista

Argument fals	Realitat
Els redactats són més llargs	La llengua ofereix moltes possibilitats per evitar usos discriminatoris sense utilitzar més paraules. Malgrat tot, si amb l'augment de dues o tres paraules s'aconsegueix incloure a tothom, es realitzarà una pràctica democràtica.
Provoca impersonalització a causa de l'ús de termes genèrics o neutres	És una percepció cultural i subjectiva i, en qualsevol cas, sempre és millor un ús neutre de la llengua (<i>el professorat</i>), que un ús excloent i discriminatori (<i>els professors</i>).
Com no hi ha mala intenció, no és necessari	És difícil trobar casos on l'ús sexista sigui deliberat, però el resultat és el mateix: invisibilització de les dones i masculinització del llenguatge i el pensament.
Hi ha coses més importants per les que lluitar	El llenguatge condiciona comportaments i conductes personals i col·lectives. Fer un ús inclusiu és un pas endavant per a una igualtat efectiva i un món més just.

Què són els usos sexistes i androcèntrics del llenguatge?

Ús indiscriminat del masculí com a genèric

L'ús de substantius com: *el professor, el docent, el director, els treballadors* per a referir-nos a homes i dones indistintament.

Ús habitual d'expressions pretesament inclusives com: *tots*, en lloc de *tothom*.

Ús arbitrari de l'ordre d'aparició

No respectar l'ordre alfabètic o de jerarquia professional en una enumeració de persones d'ambdós sexes, prioritzant els individus del sexe masculí. Per exemple: *el Sr. Vilar i la Sra. Llinarés van assistir al Congrés*, en lloc de *La Sra. Llinarés i el Sr. Vilar van assistir a la reunió*.

Asimetries en el tractament

Actualment el tractament de persones és *senyor* i *senyora*, independentment de l'edat o del seu estat civil. Per tant, no s'ha d'utilitzar el terme *senyoreta*.

Ús de la paraula *dona* innecessàriament

Utilitzar el substantiu *dona* acompanyat d'altra qualitat que redunda en la seva condició sexuada. Per exemple: *les dones treballadores*, en lloc de *les treballadores* o *el 40% dels fisioterapeutes són dones*, en lloc de *el 40% de les fisioterapeutes*.

Aplicar la marca del gènere a través de l'article o un pronom

Per facilitar l'ús no sexista del llenguatge es poden ometre els articles i pronoms i substituir-los per un determinant sense marca de gènere. Per exemple: *els titulars de les places de professors*, en lloc de *titulars de les places de professorat*.

No alternar l'ordre del masculí i femení

És habitual utilitzar els termes masculins en primer lloc o el nom de l'home sempre al principi. Facilitar l'ús no sexista és utilitzar l'ordre alfabètic per als noms i alternar les formes femenines i masculines. Per exemple: *les i els treballadors* o *els i les treballadores*.

Alguns dubtes i errades freqüents

S'han d'utilitzar les barres, la 'x', la 'e' o 'l'arrova' com a recurs no sexista?

Les barres només s'utilitzaran en formularis o encapçalaments, alternant ambdós sexes. No s'han d'utilitzar en documents.

L'arrova '@', la 'e' i la 'x' no són signes lingüístics i no permeten la seva lectura. Per tant, només s'han d'utilitzar en comunicació molt informal o en escriure de manera ràpida a les xarxes socials.

El sexe i el gènere no s'han de confondre

El sexe fa referència als éssers vius que es poden classificar en mascles o femelles segons el seu conjunt de trets bioquímics, fisiològics i orgànics.

El gènere és una categoria gramatical que fa referència a les paraules. Per exemple: *dubte* és una paraula de gènere masculí en català, en canvi *duda* és una paraula de gènere femení en castellà.

Estratègies de solucions no sexistes

Evitar el masculí genèric sempre que sigui possible

- *Tots = Tothom*

Si no sé quin gènere és el de la persona que ocupa un càrrec, utilitzar la referència al seu càrrec

- *Al director mèdic = A Direcció mèdica*

Utilitzar fórmules neutres sense variació de gènere en documents per emplenar

- *Sr./Sra. = Nom*

En el cas de la salutació de cartes, la forma masculina i femenina es poden separar per una coma o una barra

- *Benvolgut senyor, = Benvolgut senyor, benvolguda senyora,*

Pel que fa als plurals, s'escriu la terminació del femení plural a partir de la vocal tònica

- *Professors/ores*

Adequar el gènere gramatical al sexe de la persona concreta a la que ens referim

- *El cap Maria = La cap Maria*

Feminitzar els termes

- *Director = Directora*

Utilitzar termes abstractes, genèrics i col·lectius

- *Alumnes = Alumnat*

Utilitzar paraules del gènere femení que expressin universalitat

- *Els ciutadans = La ciutadania*

Ometre articles determinants i pronoms

- Els professors = El professorat

Utilitzar simetria en el tractament

- Els fisioterapeutes i les fisioterapeutes = Les fisioterapeutes i els fisioterapeutes

Aplicar estratègies de llegibilitat

- Inclou a tots els fisioterapeutes i totes les fisioterapeutes = Inclou a tot el col·lectiu de Fisioteràpia

Alguns exemples per aplicar...

És sexista	No és sexista
<i>Atenció al pacient</i>	<i>Atenció a pacients</i>
<i>Nen</i>	<i>Infant, criatura</i>
<i>Els fisioterapeutes</i>	<i>El col·lectiu de Fisioteràpia</i>
<i>Els alumnes</i>	<i>L'alumnat</i>
<i>Els participants</i>	<i>Els homes i les dones participants o Les persones participants</i>
<i>El director</i>	<i>La direcció o personal de direcció</i>
<i>Tots</i>	<i>Tothom</i>
<i>Els ciutadans</i>	<i>La ciutadania</i>
<i>Els que pensen que</i>	<i>Qui pensa</i>
<i>Estan compromesos amb...</i>	<i>Tenen un compromís amb...</i>
<i>Molt agraïts per la seva assistència</i>	<i>Agraïm la seva assistència</i>
<i>Els professors</i>	<i>El professorat, l'equip docent</i>
<i>El sol·licitant</i>	<i>Qui sol·liciti, les persones sol·licitants, la part sol·licitant</i>
<i>Els becaris</i>	<i>Els becaris i/o becàries Les persones becàries</i>
<i>Graduat en Fisioteràpia</i>	<i>Graduat o Graduada en Fisioteràpia Grau en Fisioteràpia</i>
<i>Investigadors</i>	<i>Personal investigador Els investigadors i les investigadores</i>
<i>Tots han de signar el conveni</i>	<i>Tothom ha de signar el conveni o Cal signar el conveni o Totes les persones han de signar el conveni</i>
<i>El pacient</i>	<i>Pacient, malalt o persona malalta</i>
<i>Fills</i>	<i>Descendència Filles o fills</i>
<i>Derivació al traumatòleg</i>	<i>Derivació a traumatologia</i>
<i>L'home</i>	<i>L'ésser humà, individu, persona</i>
<i>Els homes</i>	<i>La humanitat</i>
<i>Els pares</i>	<i>Els pares i les mares o Les mares i els pares</i>
<i>L'estudiant</i>	<i>L'estudianta (ús poc freqüent però acceptat)</i>
<i>Nounat</i>	<i>Bebè, nadó</i>
<i>Els ancians</i>	<i>La gent gran</i>
<i>Els treballadors</i>	<i>La plantilla, el personal</i>

I si encara tens dubtes, una fórmula molt útil per identificar el llenguatge sexista és aplicar la REGLA d'INVERSIÓ. És a dir, realitza la mateixa frase o oració en femení i valora'n el resultat.

Bibliografia

Lenguaje y comunicación no sexista (2015). Centre Dolors Piera d'Igualtat d'Oportunitats i Promoció de les Dones. Universitat de Lleida

Gari, Aitana (2006). *Hablamos de salud en femenino y masculino*. Instituto de la Mujer

Guía breve para un uso no sexista del lenguaje en el ámbito sanitario (2009). Conselleria de Sanitat Universal i Salut Pública. Unitat d'Igualtat. Generalitat Valenciana

Guía de lenguaje para el ámbito de la salud. (2009). Emakunde. Instituto vasco de la Mujer. Vitoria-Gasteiz

Guía del Lenguaje Inclusivo del CEP-PIE (2017). Colectivo de Estudiantes de Psicología

Guia Jurídica sobre l'ús d'una comunicació no sexista en l'àmbit de les administracions locals (2018). Observatori de les dones als mitjans de comunicació. Institut Català de les Dones

Guías para el uso no sexista del lenguaje. (2017). Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad. Gobierno de España

Guia per a l'ús no sexista del llenguatge a la Universitat Autònoma de Barcelona (2011). Observatori per la Igualtat de la UAB

Menéndez, M^a Isabel (2006). *Lenguaje administrativo no sexista*. Instituto Andaluz de la Mujer. Consejería para la Igualdad y Bienestar Social

Miret-Mestre, Teresa (2014). *La denominación de las profesiones sanitarias en masculino y femenino: ¿cuestión de género o de sexo?* Tribuna. Panacea. Vol. XV, nº 39. Primer semestre, 2014